

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอแนวคิดในเรื่องความสนใจในอาชีพ ทฤษฎีพัฒนาการด้าน
อาชีพ งานวิจัยในต่างประเทศและในประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพ

ความสนใจเป็นแรงผลักดันอย่างหนึ่งที่กระตุ้นให้บุคคลกระทำกิจกรรมใด ๆ หรืออาจ
กล่าวได้ว่า ความสนใจแสดงถึงแนวโน้มในการที่บุคคลจะเลือกทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ตนชอบมากกว่าสิ่ง
อื่น ๆ ในความหมายเกี่ยวกับความสนใจนี้ ได้มีผู้ให้คำอธิบายไว้หลายประการ กล่าวคือ

แจคเกอร์และโฟรลิช (Jager and Frochlich 1947 อ้างถึงใน ยินดี เจริญศรี
2524 : 15) ได้ให้ความหมายว่า ความสนใจเป็นความโน้มเอียงที่จะเอาใจใส่ต่อกิจกรรม
อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นเวลานาน ตั้งใจและพากเพียรที่จะกระทำกิจกรรมนั้นอยู่เสมอ

ธอร์นไคค์ และฮาเกน (Thorndike and Hagen 1977 : 395) อธิบายว่า
ความสนใจหมายถึง แนวโน้มในการพยายามค้นหาและมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดย
เฉพาะ

โร (Roe, cited by Hoppock 1976 : 76) กล่าวว่า ความสนใจเป็นความชอบ
หรือความใส่ใจในสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ และเป็นแรงจูงใจให้เกิดความพยายามในสิ่งนั้น

บิงแฮม (Bingham, cited by Isaacson 1973 : 95) ได้ให้ความหมายของ
ความสนใจว่า เป็นแนวโน้มหรือความโน้มเอียงที่จะยอมรับเอาประสบการณ์หรือกิจกรรมเรื่องใด
เรื่องหนึ่งและมีความพยายามอย่างต่อเนื่องกับเรื่องนั้น

วชิรี ทรัพย์มี (2523 : 56) ได้ให้ความหมายของความสนใจไว้ว่า "ความสนใจ
คือ ความรู้สึกจูง
ที่จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนหรือการทำงาน" และความสนใจจะเป็นองค์ประกอบที่มี
อิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ และจะมีอิทธิพลต่อการที่เขาจะมีความบากบั่นในการประกอบอาชีพนั้น

มากน้อยเพียงใด (วัชรีย์ ทรัพย์มี 2523 : 15)

ดังนั้น ความสนใจในอาชีพจึงหมายถึง ความชอบในกิจกรรมหรือลักษณะงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะเป็นแนวโน้มทำให้บุคคลเลือกอาชีพนั้นมากกว่าอาชีพอื่น ๆ (Norris, Zeran and Hatch 1960 : 82) นั่นเอง

ซูเปอร์ (Super, cited by Osipow 1973 : 138) ได้กล่าวไว้ในงานตามลำดับขั้นพัฒนาการทางอาชีพ (Vocational Development Task) ว่า บุคคลจะเริ่มมีความสนใจในอาชีพโดยมีการก่อตัวของความสนใจในอาชีพ (Crystallization) ในช่วงอายุระหว่าง 14 ถึง 18 ปี โดยเด็กชายและเด็กหญิงจะเริ่มมีความสนใจในอาชีพที่แตกต่างขึ้นอย่างชัดเจนเมื่ออายุประมาณ 15 ปี หรืออาจกล่าวได้ว่า รูปแบบของความสนใจในอาชีพพัฒนามาได้โดยองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม เชาวน์ปัญญา ความแตกต่างทางด้านเพศ และวุฒิภาวะ เป็นส่วนร่วมในการก่อให้เกิดการพัฒนาารูปแบบของความสนใจในอาชีพในเด็กชายและเด็กหญิง และพัฒนาเป็นลำดับจากวัยเด็ก สู่วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ (Garrison 1956 : 132) โดยก่อนที่บุคคลนั้นจะได้รับการฝึกฝนอบรมหรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับอาชีพ (Strong 1954 : 12) นอกจากนี้ เพาเวลล์ (Powell 1963 : 402) ยังได้ศึกษาพบว่า ความสนใจในอาชีพของบุคคลจะมีความแตกต่างกันตามชีวภาพ วัฒนธรรม สภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อมรอบตัว การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และเพศของบุคคลอีกด้วย และ ซูเปอร์ (Super, cited by Kuder 1975 : 43) ได้ศึกษาผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความสนใจและสรุปไว้ว่า ความสนใจจะเป็นตัวกำหนดในการเลือกเรียนและประกอบอาชีพที่สำคัญมากกว่าตัวอื่น ๆ เช่น ความถนัด สถานะทางสังคม นิสัยหรือบุคลิกภาพ และความสนใจจะเป็นตัวกำหนดทิศทางของความพยายามและกิจกรรม ส่วนความถนัดนั้นจะเป็นตัวกำหนดระดับความสำเร็จ

ดังนั้น ความสนใจในอาชีพจึงมีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาอาชีพ เนื่องจากบุคคลมีแนวโน้มที่จะเลือกและเริ่มต้นกับอาชีพที่ตนสนใจ ในทางตรงกันข้ามหากเป็นอาชีพที่บุคคลไม่สนใจ เขาก็จะมีแนวโน้มที่จะออกจากอาชีพนั้นแม้ว่าจะได้เข้าสู่อาชีพนั้นแล้วก็ตาม การที่บุคคลได้ประกอบอาชีพที่ตนสนใจจะทำให้มีความชอบสำหรับกิจกรรมในงานนั้น เกิดความพึงพอใจในการทำงาน มีความก้าวหน้าและความสำเร็จในอาชีพ ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้เกิดความมั่นคงในอาชีพขึ้นได้ (Super 1957 : 223-228)

เนื่องจากความสนใจในอาชีพเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการด้านอาชีพ และกระบวนการเลือกอาชีพ ผู้วิจัยจึงขอแนะนำเสนอทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพและทฤษฎีการเลือกอาชีพซึ่งจะกล่าวถึงความสำคัญของความสนใจในอาชีพและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ ระดับชั้นเรียน เพศ ระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และระดับรายได้ของบิดามารดา ที่มีอิทธิพลต่อความสนใจในอาชีพต่อไป

ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของกินซ์เบิร์ก (Theory of Career Development)

กินซ์เบิร์ก (Ginzberg 1966 อ้างถึงใน วัชรีย์ ทรัพย์มี 2523 : 24-26) ได้ศึกษาพัฒนาการที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคลกับกลุ่มตัวอย่างในระดับอายุต่าง ๆ กันและพัฒนาเป็นทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพขึ้น เขาสรุปเป็นหลักของกระบวนการเลือกอาชีพว่า การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่ได้พัฒนาต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน ในแต่ละขั้นของกระบวนการมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการอายุของแต่ละบุคคลตั้งแต่เกิดจนกระทั่งสิ้นชีวิต การตัดสินใจเลือกอาชีพจึงมิใช่การตัดสินใจเพียงครั้งเดียวแต่เป็นกระบวนการตัดสินใจที่เป็นลำดับต่อเนื่องกันไป การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่มุ่งไปสู่เวลาข้างหน้า และสิ้นสุดลงด้วยการผสมผสานระหว่างความต้องการ ความสนใจ ความสามารถกับความเป็นจริงในโลกของงาน กินซ์เบิร์ก (Ginzberg 1972, cited by Osipow 1973 : 91) ได้กล่าวถึงหลักการของพัฒนาการด้านอาชีพ ไว้ดังนี้ คือ

1. การตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นและดำเนินไปตลอดช่วงชีวิต กระบวนการนี้จะมีใช่การตัดสินใจเพียงครั้งเดียว แต่จะเป็นการต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่ง และมีได้จำกัดเพียงในช่วงวัยรุ่นหรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเท่านั้น
2. กระบวนการเลือกอาชีพมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าจะไม่ย้อนกลับไปมีลักษณะเช่นในระยะต้น ๆ อีกก็ตาม (Irreversible) แต่การตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพของบุคคลก็จะมีเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้อาชีพที่ตนเองสนใจและเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด
3. การเลือกอาชีพเป็นการแสวงหาอาชีพที่เหมาะสมกับบุคคลมากที่สุดเท่าที่โอกาสที่เขามีอยู่จะอำนวยให้ได้ (Optimization) โดยคำนึงถึงข้อจำกัดด้านต่าง ๆ

กินซ์เบิร์ก (Ginzberg, cited by Osipow 1973 : 84-88) ได้แบ่งช่วงการตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคลออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะเวลาของความคิดฝัน (Fantasy Period) อยู่ในช่วงอายุก่อน 11 ปี การเลือกอาชีพในระยะนี้เป็นการเลือกตามที่ตนเองต้องการเพียงด้านเดียว เด็กจะคิดเกี่ยวกับอาชีพในรูปของความต้องการที่จะเป็นเมื่อตนเองเป็นผู้ใหญ่ ในระยะนี้เด็กยังไม่มีความสามารถในการประเมินขีดความสามารถของตนเอง ยังไม่คำนึงถึงโอกาสที่จะเป็นไปได้และขอบเขตของความเป็นจริงและข้อจำกัดต่าง ๆ แต่เป็นการเลือกที่ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม นับเป็นระยะที่เด็กเริ่มพัฒนาทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับงาน

2. ระยะที่ยังไม่ตกลงใจเลือกอาชีพแน่นอน (Tentative Period) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 11 ถึง 17 ปี เป็นระยะที่เด็กเริ่มเรียนรู้กว้างไกลมากขึ้น เด็กจะเริ่มรู้สึกและเกิดการยอมรับว่า เขาชอบที่จะทำและทำได้ดีในกิจกรรมบางประเภท เป็นการเริ่มตระหนักถึงความต้องการในการตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคต การพิจารณาเลือกอาชีพในระยะนี้ยังเป็นการเลือกที่พิจารณาองค์ประกอบเกี่ยวกับตนเองในด้านความสนใจ ความสามารถ และค่านิยมของตนเอง โดยมักจะเป็นไปในลักษณะตอบสนองความพึงพอใจในอนาคตมากกว่าในปัจจุบัน และมีได้คำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่จำเป็นและข้อจำกัดในอาชีพนั้น ๆ ในระยะนี้สามารถแบ่งเป็นชั้นย่อย ๆ ได้ 4 ชั้น คือ

* 2.1 การเลือกอาชีพโดยคำนึงถึงความสนใจ (Interest Stage) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 11 ปี ถึง 12 ปี เด็กจะพิจารณาวางโครงการเลือกอาชีพจากความสนใจของตนเองโดยไม่คำนึงถึงความสามารถของตนเอง และส่วนมากจะสัมพันธ์กับความต้องการหรือจินตนาการในระยะความคิดฝัน (Fantasy Period)

2.2 การเลือกอาชีพโดยคำนึงถึงความสามารถของตนเอง (Capacity Stage) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 13 ถึง 14 ปี เด็กจะเริ่มประเมินความสามารถของตนเองและพิจารณาเลือกอาชีพโดยใช้ความสนใจและความสามารถของตนเองเป็นหลักในการพิจารณา

2.3 การเลือกอาชีพโดยพิจารณาจากค่านิยม (Value Stage) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 15 ถึง 16 ปี การเลือกอาชีพในระยะนี้จะเป็นการพิจารณาจากค่านิยมของเด็ก โดยที่เด็กจะเริ่มสังเกตว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่ตนเองต้องการในชีวิต

2.4 ระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลง (Transition Stage) เป็นช่วงสุดท้ายของระยะนี้ โดยทั่วไปเด็กจะเริ่มสุขุมขึ้นและพิจารณาสิ่งต่าง ๆ จากข้อเท็จจริงและตัดสินใจได้ถูก

ต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงโครงสร้างของเศรษฐกิจและสังคม ความสนใจ ความสามารถ และค่านิยมของตนเอง เขาจะตระหนักได้ว่า การตัดสินใจของเขาจะเป็นผลต่อเนื่องไปในอนาคตของเขาด้วย ซึ่งในที่สุดเขาจะเริ่มจัดระบบความคิดเกี่ยวกับเรื่องอาชีพ ความสามารถทางอาชีพและคุณค่าของอาชีพให้มีความเหมาะสมกับตนและบทบาทเพศของตนได้

3. ระยะของความเป็นจริง (Realistic Period) อยู่ในช่วงอายุ 17 ปี จนถึงวัยผู้ใหญ่ ในระยะนี้บุคคลจะพิจารณาเลือกอาชีพโดยการพิจารณาตนเองและพิจารณาอาชีพประกอบกันตามสภาพความเป็นจริงและข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น โอกาสที่จะได้เตรียมการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพนั้น ๆ การเลือกอาชีพในระยะนี้จึงมิใช่การเพ้อฝันอีกต่อไปแต่เป็นการผสมผสานรอมชอมกันระหว่าง ความต้องการ ความสนใจ ความถนัด ความสามารถและค่านิยมของตนเองกับโอกาสที่จะเป็นไปได้ในสภาพการณ์จริง ระยะนี้แบ่งเป็นชั้นต่าง ๆ ได้ดังนี้

3.1 ระยะของการสำรวจอาชีพ (Exploration Stage) บุคคลจะสำรวจอาชีพต่าง ๆ ว่าอาชีพใดจะเหมาะสมกับเขาโดยคำนึงถึงความสนใจและค่านิยมของตนเอง เพื่อพยายามที่จะตัดสินใจให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น เช่น ลองเลือกเรียนวิชาต่าง ๆ หรือหาประสบการณ์ในการทำงาน

3.2 ระยะการรวมตัวของความคิดที่จะเลือกอาชีพ (Crystallization Stage) อยู่ในช่วงอายุประมาณ 20 ปีขึ้นไป ขั้นนี้บุคคลพร้อมที่จะเลือกอาชีพ เนื่องจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ มีความชัดเจน เกิดการยอมรับในความสามารถของตนและได้คำนึงถึงจุดประสงค์ของอาชีพที่ตนจะเลือก เป็นการตัดสินใจขั้นสุดท้ายก่อนที่จะเตรียมตัวฝึกฝนหาความรู้และประสบการณ์ในอาชีพที่ตนเองเลือก

3.3 ระยะการเลือกอาชีพที่เฉพาะเจาะจงและหาความชำนาญ (Specification Stage) เป็นการตัดสินใจที่เฉพาะเจาะจงลงไปและเริ่มวางแผนที่จะเลือกอาชีพใดอาชีพหนึ่ง มิใช่เป็นเพียงการตกลงใจกว้าง ๆว่าจะประกอบอาชีพด้านใดเท่านั้น ในระยะนี้บุคคลจะหาความรู้เพิ่มเติมและฝึกฝนประสบการณ์เฉพาะอาชีพ ถ้าปรากฏว่างานที่เลือกไว้แล้วนั้นไม่เหมาะสมกับตน บุคคลก็จะไปเข้ารับการศึกษาเฉพาะอาชีพด้านใดด้านหนึ่งเพิ่มเติม เป็นการหาความรู้เพื่อเตรียมเลือกอาชีพใหม่ต่อไป

ดังนั้น ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของกินซ์เบิร์ก จึงสรุปได้ว่า การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่ได้พัฒนาต่อเนื่องไปตามช่วงชีวิตของบุคคล โดยบุคคลจะเลือกอาชีพที่สามารถสนองความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของเขาให้ได้มากที่สุดประกอบกับการพิจารณาข้อจำกัดด้านต่าง ๆ ค่านิยมของตนเอง และโอกาสที่จะเป็นไปได้ในโลกของงานอาชีพ

ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของซูเปอร์ (Theory of Vocational Development)

ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของซูเปอร์ (Super, cited by Tolbert 1974 : 31-35) มีสาระสำคัญดังนี้ คือ

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) เป็นหลักสำคัญทั้งด้านที่เกี่ยวกับการศึกษาและจิตวิทยาอาชีพ เพราะบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจและบุคลิกภาพ ดังนั้นการเลือกอาชีพของบุคคลจำเป็นต้องพิจารณาความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย
2. บุคคลมีความสามารถหลายอย่าง (Multipotentiality) บุคคลแต่ละคนมีความสามารถประจำตัวของแต่ละบุคคลซึ่งจะทำให้เขาประสบความสำเร็จในอาชีพ บุคคลใดที่มีความรู้และทักษะอย่างกว้างขวาง ก็ย่อมจะทำให้เขามีคุณสมบัติที่จะเลือกอาชีพได้หลายประเภท ซึ่งความสามารถเฉพาะตัวนี้แต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกัน
3. รูปแบบของความสามารถในอาชีพ (Occupational Ability Patterns) อาชีพแต่ละอาชีพต้องการบุคคลที่มีแบบแผนของความสามารถ ความสนใจ และลักษณะบุคลิกภาพเฉพาะ ซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องกันพอสมควร บุคคลหนึ่งจะมีความเหมาะสมสำหรับหลายอาชีพได้ และอาชีพหนึ่งก็อาจจะเหมาะสมสำหรับคนหลายประเภท
4. การเลียนแบบและบทบาทของตัวแบบ (Identification and Role of Models) เด็กวัยรุ่นส่วนมากจะเลียนแบบบิดามารดาหรือบุคคลอื่นที่ตนประทับใจในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาความสนใจในอาชีพของวัยรุ่น บิดามารดาและผู้ใกล้ชิดจึงควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก
5. ความต่อเนื่องของการปรับตัวด้านอาชีพ (Continuity of Adjustment) พัฒนาการด้านอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่องและมีการเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้เนื่องจากความชอบ

และความสามารถในอาชีพของบุคคล สภาพการณ์ที่บุคคลดำรงชีพอยู่และทำงาน ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเอง เปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและประสบการณ์ ดังนั้นการเลือกและการปรับตัวในอาชีพ จึงเป็นกระบวนการต่อเนื่อง

6. ช่วงของชีวิต (Life Stage) กระบวนการเลือกอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่องตามช่วงชีวิตของบุคคล และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งแบ่งเป็นระยะต่าง ๆ ได้ดังนี้

6.1 ขั้นของการเจริญเติบโต (Growth Stage) เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 14 ปี เป็นระยะที่เด็กกำลังเจริญเติบโต ประสบการณ์ในชีวิตที่เด็กได้รับจะมีส่วนในการพัฒนาความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเอง การพัฒนาความสามารถและความสนใจ ซึ่งพัฒนาการดังกล่าวจะมีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาความสนใจในอาชีพและเป็นแนวโน้มในการตัดสินใจเลือกขั้นสุดท้าย

6.2 ขั้นของการสำรวจตนเองและอาชีพ (Exploration Stage) เป็นช่วงระหว่างอายุ 15 ถึง 24 ปี เป็นช่วงที่บุคคลจะสำรวจตนเอง สำรวจอาชีพ และเริ่มมีประสบการณ์จากกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิต บุคคลจะเริ่มทดลองและรับบทบาทในฐานะผู้ใหญ่ เช่น การเลือกอาชีพ การเลือกคู่ครอง ระยะนี้บุคคลจะเริ่มตระหนักว่า อาชีพมีบทบาทสำคัญในชีวิต ในขั้นนี้สามารถแบ่งย่อยออกได้เป็น 3 ระยะ คือ

ก. Tentative Substage เป็นช่วงอายุระหว่าง 15 ถึง 17 ปี ช่วงนี้บุคคลจะเริ่มพิจารณาเลือกอาชีพโดยพิจารณาจาก ความต้องการ ความสนใจ ค่านิยม ความสามารถ และโอกาสในการไ้ทำงานทำ แต่ยังเป็นทางเลือกที่ยังไม่แน่นอนเพราะความไม่แน่นอนเกี่ยวกับเรื่องความสามารถ โอกาสที่จะได้รับการฝึกฝนหรือโอกาสที่จะได้ทำงาน

ข. Transition Substage เป็นช่วงอายุระหว่าง 18 ถึง 21 ปี เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของพัฒนาการด้านอาชีพที่สำคัญ เป็นช่วงที่บุคคลจะได้มีประสบการณ์ในการฝึกอาชีพหรืออยู่ในระหว่างการศึกษาศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ บุคคลจะพิจารณาเลือกอาชีพจากสภาพความเป็นจริงมากขึ้น เช่น พิจารณาจากลักษณะตนเอง ลักษณะงาน และโอกาสที่จะไ้ทำงานทำ

ค. Trial Substage อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 22 ถึง 24 ปี บุคคลจะเริ่มเข้าสู่โลกของงานอาชีพและเริ่มทดลองปฏิบัติงาน ซึ่งจะเป็โอกาสไ้ประเมินความเหมาะสมในคาน ความถนัด ความสนใจ ความสามารถและอื่น ๆ ว่าสอดคล้องกับอาชีพนั้น ๆ

มานาน้อยเพียงใด

6.3 ขั้นของการวางรากฐาน (Establishment Stage) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 25 ถึง 44 ปี ภายใต้นี้บุคคลจะเริ่มเข้าไปมีประสบการณ์ในการทำงาน ในระยะต้นถ้าหากว่าเขาพบว่า เขาไม่เหมาะกับงานนี้ก็อาจจะมีการเปลี่ยนงานได้อีกจนกระทั่งมีการยอมรับในงานและเกิดความพึงพอใจ ช่วงอายุนี้บุคคลจะเริ่มมีครอบครัว มีบทบาทในสังคม มีอาชีพที่แน่นอน แสวงหาความมั่นคงในงานอาชีพ และมีบ้านอยู่อาศัย

6.4 ขั้นของการสร้างความมั่นคงในชีวิต (Maintenance Stage) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 45 ถึง 65 ปี เป็นระยะที่บุคคลประกอบอาชีพที่ตนได้เลือกสรรแล้วและแก้ไขปรับปรุงการทำงานเพื่อสร้างความก้าวหน้ามั่นคงในงานอาชีพ และสร้างการยอมรับในสังคมให้แกตนเองและครอบครัว

6.5 ขั้นของการเสื่อมถอย (Declining Stage) อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป เป็นระยะที่ประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคลลดลงเนื่องจากความชรา จนกระทั่งถึงกำหนดอายุออกจากงาน ไม่ประกอบอาชีพอีก ใช้ชีวิตที่ผ่อนคลายการพักผ่อน ความรับผิดชอบและบทบาทในสังคมลดลง

7. แบบแผนของอาชีพ (Career Patterns) เป็นต้นว่า ระดับของอาชีพ ความมั่นคงในการประกอบอาชีพ องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อแบบแผนของอาชีพของบุคคล คือ ระดับของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ความสามารถทางสติปัญญา บุคลิกภาพและโอกาสที่เขาได้รับ ตลอดจนการปรับตัวในอาชีพ

8. การพัฒนาอาชีพควรได้รับการแนะแนวทาง (Development can be Guided) การพัฒนาอาชีพในทุกช่วงชีวิตของบุคคล ควรได้รับการแนะนำอย่างเหมาะสมและเปิดโอกาสให้แต่ละคนฝึกฝนด้วยตนเองตามสมควร เพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น

9. การพัฒนาอาชีพเป็นผลของกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม (Development : the Result of Interaction) สิ่งแวดล้อมในชีวิตของบุคคล เป็นต้นว่า การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว การศึกษาจากโรงเรียนและสังคม ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ จะมีส่วนในการพัฒนาอาชีพของบุคคล โดยบุคคลจะนำข้อมูลเหล่านี้มาประเมินและพัฒนาเป็นข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ และทดลองวางแผนเกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจหรือมีความถนัดนั้น อันจะเป็นการเสริม

การพัฒนาความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-Concept) ทำให้เกิดความเข้าใจและรู้จักประเมิน ความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้บุคคลรวมชอบความต้องการด้านต่าง ๆ ของตนกับโอกาสที่จะเป็นไปได้จริง

10. ความไม่คงที่ของแบบแผนอาชีพ (The Dynamics of Career Patterns) แบบแผนของอาชีพขึ้นอยู่กับระดับของสังคม เศรษฐกิจของบิดามารดา สติปัญญา ความสามารถและความสนใจของบุคคล ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเช่นเดียวกับพัฒนาการของบุคคลตามช่วงชีวิต ระหว่างขั้นของการเจริญเติบโต (Growth Stage) และระยะต้นของขั้นของการสำรวจตนเองและอาชีพ (Early Exploration Stage) บุคคลจะเริ่มมีความเข้าใจเพียงเล็กน้อยในกระบวนการพัฒนาอาชีพ แต่ความเข้าใจนี้จะเพิ่มประโยชน์สำหรับกระบวนการพัฒนาอาชีพในช่วงหลังของขั้นของการสำรวจตนเองและอาชีพ (Late Exploration Stage) ขั้นของการวางรากฐาน (Establishment Stage) และขั้นของการสร้างความมั่นคงในชีวิต (Maintenance Stage)

11. ความพึงพอใจในงานขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล สถานะ และบทบาทของบุคคล (Job Satisfaction : Individual Differences, Status and Role) บุคคลจะเกิดความพึงพอใจในงาน ถ้านานนั้นสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความสามารถ และบุคคลได้มีสถานะและบทบาทในงานนั้นตามที่เขาคงต้องการ ระดับของความพอใจนี้จะขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนาความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-Concept) ของบุคคล

12. งาน คือวิถีทางของชีวิต (Work is a way of Life) การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จและมีความพึงพอใจในงานและวิถีชีวิตของตนเองนั้น ขึ้นกับการที่บุคคลนั้นได้ทำงานตรงกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ และค่านิยมของตนเอง

ดังนั้น ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของซูเปอร์นั้น สรุปได้ว่า การเลือกอาชีพของแต่ละบุคคลย่อมประกอบด้วยองค์ประกอบในการตัดสินใจหลายประการ ทั้งเกี่ยวกับตัวบุคคลเองในด้านของความสนใจ ความสามารถ ความถนัด และเกี่ยวกับลักษณะอาชีพ โอกาส บุคคลแวดล้อม และสภาพแวดล้อมของสังคม

ทฤษฎีของฮอปพอก (Hoppock's Composite Theory)

ฮอปพอก (Hoppock 1967, cited by Tolbert 1974 : 57-58) ได้ประยุกต์หลักการจากทฤษฎีการเลือกอาชีพและพัฒนาการด้านอาชีพรวบรวมตั้งเป็นทฤษฎีขึ้น โดยมีหลักการว่า บุคคลจะเลือกอาชีพที่สามารถสนองความต้องการของตนเองได้ดีที่สุดและมากที่สุดทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยเน้นถึงความสำคัญของการรู้จักตนเองอย่างแท้จริงในด้านของ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนบุคคล เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับองค์ประกอบด้านอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมและประสบความสำเร็จ ในอาชีพนั้น Hoppock มีความเห็นว่า หากความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองจากการทำงานในอาชีพใดอาชีพหนึ่งจะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในอาชีพนั้น และการเลือกอาชีพของบุคคลอาจเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าหากบุคคลได้พิจารณาแล้วว่าการเปลี่ยนแปลงนั้น จะสนองความต้องการของเขาได้ดีขึ้น Hoppock ได้สรุปหลักการสำคัญไว้ดังนี้ คือ

1. บุคคลเลือกอาชีพเพื่อสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ของตนเอง
2. เมื่อบุคคลเลือกอาชีพใดก็ตามย่อมมีความเชื่อว่า อาชีพนั้นจะสนองความต้องการของเขาได้ดีที่สุด
3. ความต้องการจะเป็นแรงจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ
4. พัฒนาการด้านอาชีพของบุคคลเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเกิดความรู้สึกว่า การประกอบอาชีพจะสามารถสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ของเขาได้
5. การเลือกอาชีพและพัฒนาการด้านอาชีพของบุคคลจะพัฒนาก้าวหน้าขึ้น เมื่อเขาสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าอาชีพอะไรจะสามารถสนองความต้องการเขาได้มากน้อยเพียงใดในอนาคต ซึ่งเขาจะกระทำได้อีกต่อเมื่อเขาสามารถที่จะคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ และมีข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพเพียงพอ
6. ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองมีผลต่อการเลือกอาชีพ โดยช่วยให้บุคคลตระหนักถึงความต้องการและความคาดหวังความสำเร็จในอนาคตของตน
7. ข้อมูลทางด้านอาชีพมีผลต่อการเลือกอาชีพ โดยช่วยให้บุคคลได้ค้นพบอาชีพที่สามารถสนองความต้องการของเขาได้อย่างแท้จริง และช่วยทำนายได้ว่าบุคคลจะได้รับความพึงพอใจในอาชีพที่ตนเลือกมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น

8. ความพึงพอใจในงานอาชีพขึ้นอยู่กับขอบเขตของงานว่าสามารถจะสนองความต้องการของบุคคลตามที่เขาได้คาดหวังไว้หรือไม่ ซึ่งระดับของความพึงพอใจในงานอาชีพนั้นขึ้นอยู่กับสัดส่วนระหว่างความคาดหวังของบุคคล และสิ่งที่เขาได้รับจากงานอาชีพนั้น
9. ความพึงพอใจในงานอาชีพเป็นผลจากการที่งานอาชีพนั้นสามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลนั้นได้ในปัจจุบันหรือมีแนวโน้มว่าจะตอบสนองความต้องการนั้นได้ในอนาคต
10. การเลือกอาชีพสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เมื่อบุคคลมีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะตอบสนองความต้องการของบุคคลได้ดีขึ้น

สรุปหลักการของทฤษฎีการเลือกอาชีพและพัฒนาการด้านอาชีพของ Hoppock ได้ว่าในการตัดสินใจเลือกอาชีพนั้นบุคคลจำเป็นต้องรู้จัก และเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ในทุกด้านเป็นต้นว่า ความต้องการ ความสนใจ ความคาดหวัง ค่านิยม และความสามารถของตนเอง เพื่อช่วยให้สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม และการเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะสามารถสนองความต้องการของบุคคลได้ดีขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เพศและความสนใจในอาชีพ

ซาอิมาน (Zaaiman 1980 : 4563 A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพและการเลือกอาชีพของเพศชายและเพศหญิง โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิทยาลัยครู เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ 19 Field Interest Inventory (19 FII) พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีแบบแผนความสนใจในอาชีพแตกต่างกัน และฮอว์ค (Hawkes 1978 : 2064 A) ได้ศึกษาความคงที่ของความสนใจในอาชีพของนักเรียนเกรด 9 ถึง เกรด 11 ในโรงเรียน Federick County, Maryland โดยใช้ Ohio Vocational Interest Survey (OVIS) พบว่าเพศชายจะมีความสนใจในอาชีพคงที่เป็นระยะเวลานานกว่าเพศหญิง

คอฟแมน (Coffman 1981 : 187 A) ได้ศึกษาผลกระทบของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อวุฒิภาวะทางอาชีพ ความสนใจในอาชีพ และแบบแผนการเลือกอาชีพในเพศชายและเพศหญิง

จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เกรด 7 จำนวน 189 คน พบว่า เพศหญิงมีการพิจารณาอาชีพ และมีความสนใจในอาชีพที่กว้างขวางและเป็นอิสระมากกว่า ในขณะที่เพศชายมีทัศนคติต่ออาชีพ ที่ตนเข้าร่วมกิจกรรมในแบบเดิมและเปลี่ยนแปลงได้ยาก

โธมัส (Thomas 1978 : 2764 A) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน อัตมโนทัศน์และความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพศชาย และเพศหญิง จำนวน 120 คน โดยใช้เครื่องมือ คือ Tennessee Self Concept Scale, The Differential Aptitude Tests และ Ohio Vocational Interest Survey พบว่า นักเรียนชายจะสนใจอาชีพด้านเทคนิคและทักษะมากกว่านักเรียนหญิง ในขณะที่นักเรียนหญิงจะสนใจอาชีพที่ต้องใช้วิชาชีววิชาการชั้นสูงมากกว่านักเรียนชาย ผลการศึกษานี้ขัดแย้งกับการศึกษาของ คอลลาโซ (Collazo 1967 : 1534 A) ซึ่งศึกษาโครงการด้านอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมปลายชาวเปอร์โตริกัน จำนวน 515 คน จาก 10 โรงเรียน และพบว่า นักเรียนชายจะสนใจอาชีพที่ต้องใช้วิชาการระดับสูงในขณะที่เพศหญิงจะสนใจอาชีพระดับต่ำกว่า

ลีห์แมนและวิทตี้ (Lehman and Witty, cited by Roe 1964 : 88) ศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพของนักเรียนระหว่างอายุ 8 ปี 6 เดือน ถึง 18 ปี 6 เดือน จำนวน 26,878 คน พบว่า เพศหญิงมีแนวโน้มที่จะสนใจงานที่นั่งอยู่กับโต๊ะ อาชีพที่เกี่ยวกับความงาม เกี่ยวกับการบริการ การสอน ในขณะที่เพศชายจะสนใจในอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเดินทาง การเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกายภาพ และงานที่ได้ออกคำสั่ง สตรอง (Strong 1943) พบว่า เพศชายจะสนใจในอาชีพเกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก กิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ การเมือง ทหารและอาชีพที่ตื่นเต้นผจญภัย ในขณะที่เพศหญิงจะสนใจในอาชีพเกี่ยวกับ ศิลปะ คนตรี วรรณคดี บัญชี ครู และงานบริการสังคม (Strong 1954 : 746) ซึ่ง ฟอกซ์ (Fox 1947) ก็ได้ศึกษากับนักเรียนมัธยมศึกษา เกรด 9 พบว่า เพศชายจะมีความคงที่ของความสนใจในอาชีพวิทยาศาสตร์ คนตรี ศิลปะ เครื่องจักรกล การคำนวณ การบริการทางสังคม งานเสมียน งานค่านววรรณกรรมและการโฆษณา และเพศหญิงจะมีความสนใจคงที่ในงานบริการสังคม วรรณกรรม วิทยาศาสตร์ คนตรี ศิลปะ งานเสมียน การคำนวณ เครื่องจักรกล และการโฆษณา ตามลำดับ (Fox, cited by Powell 1963 : 336)

ลีห์แมนและวิทตี้ (Lehman and Witty, cited by Roe 1964 : 88) ยังพบอีกว่า ทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพในเพศชายนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงตามอายุมากกว่าเพศหญิง

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ แฟรงคลิน และมิทเชล (Franklin and Mitchell, cited by Horrocks 1951 : 486-487) ซึ่งใช้การสอบถามจำนวน 3 ครั้ง ภายในระยะเวลา 1 ปี จากนักเรียนมัธยมจำนวน 1,600 คน และพบว่า เพศหญิงมีความสนใจงานที่ในอาชีพเคมิสสูงกว่าเพศชาย

แวกแมน (Wagman 1965 : 258-262) ได้ศึกษาค่านิยมในอาชีพในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุและเพศแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยอิลลินอยล์ ชั้นปีที่ 2 เพศชายจำนวน 122 คน และเพศหญิงจำนวน 137 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม Centers' Job Values and Desires และนำผลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของ Centers และ Singer and Steffle พบว่า เพศหญิงจะสนใจอาชีพที่ได้ช่วยเหลือและทำประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคม โดยคำนึงถึงการเป็นแม่บ้านและโอกาสในการดูแลบุตร ในขณะที่เพศชายจะสนใจอาชีพที่ได้แสดงอำนาจ และได้รับการยอมรับจากผู้อื่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย มีดังนี้

✓ อำไพ จิตต์วัฒน์ (2516) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสนใจและความต้องการในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างโรงเรียนมัธยมแบบประสมกับโรงเรียนมัธยมสายสามัญ กรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสำรวจความสนใจในอาชีพซึ่งดัดแปลงจากแบบสำรวจความสนใจในอาชีพของคูเคอร์ และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชายหญิงในโรงเรียนมัธยมแบบประสมและโรงเรียนมัธยมสายสามัญในกรุงเทพมหานคร จำนวน 466 คน เป็นเพศชาย 266 คน เพศหญิง 201 คน พบว่า นักเรียนชายในโรงเรียนทั้ง 2 ประเภท สนใจในอาชีพเกี่ยวกับการโฆษณามากที่สุด รองลงมาได้แก่ เสมียน ภาษาและวรรณคดี คนตรี วิทยาศาสตร์ เครื่องกลไก บริการสังคม ศิลปะ งานนอกสำนักงานและคำนวณ ตามลำดับ ส่วนนักเรียนหญิงสนใจอาชีพเกี่ยวกับการโฆษณาเป็นอันดับหนึ่งเช่นกัน รองลงมาได้แก่ งานนอกสำนักงาน เครื่องยนต์กลไก เสมียน ภาษาและวรรณคดี คนตรี คำนวณ บริการสังคม วิทยาศาสตร์และศิลปะ ตามลำดับ

✓ อัญชลี บุพผาพิบูลย์ (2522) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร 5 โรงเรียน จำนวน 266 คน โดยใช้แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของคูเคอร์ แบบสำรวจบุคลิกภาพแสดงตัวและเก็บตัว แบบทดสอบ

สติปัญญาชุด Standard Progressive Matrices และแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า นักเรียนชายสนใจงานด้านวิทยาศาสตร์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานศิลปะ งานนอกสำนักงาน งานดนตรี งานทางจักรกล งานทางด้านคำนวณ งานบริการสังคม งานวรรณกรรม และอาชีพที่นักเรียนชายสนใจน้อยที่สุด คือ งานเสมียน และงานชักชวนโฆษณา ส่วนนักเรียนหญิงสนใจในอาชีพงานนอกสำนักงานมากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานบริการสังคม งานด้านวิทยาศาสตร์ งานศิลปะ งานดนตรี งานเสมียน งานคำนวณ งานวรรณกรรม งานชักจูงใจโฆษณา และไม่มีนักเรียนหญิงสนใจในอาชีพงานด้านจักรกลเลย

✓ สุมรินทร์ ก้นหลง (2523) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2522 จำนวน 290 คน เป็นชาย 139 คน และเป็นหญิง 151 คน พบว่า นักเรียนชายมีความสนใจในอาชีพงานกลางแจ้งมากที่สุด รองลงมาตามลำดับได้แก่ งานวรรณกรรม งานวิทยาศาสตร์ งานดนตรี งานศิลปะ งานชักจูงใจโฆษณา งานจักรกล งานคำนวณ งานเสมียนและงานบริการสังคม ส่วนนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพงานวิทยาศาสตร์มากที่สุด รองลงมาตามลำดับได้แก่งานชักชวนโฆษณา งานดนตรี งานวรรณกรรม งานบริการสังคม งานกลางแจ้ง งานจักรกล งานคำนวณ งานเสมียน และงานศิลปะ และนักเรียนชายมีความสนใจในงานกลางแจ้ง งานจักรกล และงานวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนนักเรียนหญิงมีความสนใจในงานคำนวณ งานบริการสังคม และงานเสมียนสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญ

มาร์ศรี กองเกตุ (2524) ได้ศึกษาการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 341 คน เป็นชาย 136 คน และเป็นหญิง 205 คน ผลการวิจัยในส่วนความสนใจในอาชีพ พบว่า นักเรียนชายมีความสนใจในอาชีพงานวิทยาศาสตร์และเทคนิคมากที่สุด คือ ร้อยละ 35.29 รองลงมาคืองานช่างฝีมือและกลางแจ้ง ร้อยละ 34.56 งานสำนักงานและเสมียนร้อยละ 13.24 งานจัดการและค้าขายเท่ากับงานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม คือร้อยละ 7.35 ส่วนงานบริการการศึกษาและสังคมน้อยที่สุด คือร้อยละ 2.21 ส่วนนักเรียนหญิงสนใจงานวิทยาศาสตร์และเทคนิคมากที่สุด เช่นกัน คือ ร้อยละ 40.00 งานสำนักงานและเสมียน ร้อยละ 27.80 งานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม ร้อยละ 17.56 งานบริการการศึกษาและสังคม ร้อยละ 7.80 และงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง และงานจัดการและค้าขาย น้อยที่สุด คือร้อยละ 3.42

2. ระดับชั้นเรียนกับความสนใจในอาชีพ

การก่อตัวของความสนใจ (Crystallization) จะเกิดขึ้นในช่วงอายุระหว่าง 14 ถึง 18 ปี (Super, cited by Osipow 1973 : 138) ความสนใจในอาชีพระยะนี้ยังไม่แน่นอนแต่จะเริ่มพัฒนาเป็นความสนใจในอาชีพที่เฉพาะเจาะจง (Specification) มากขึ้นในช่วงอายุระหว่าง 18 ถึง 21 ปี ซึ่งสตรอง (Strong, cited by Powell 1963 : 336) ได้ศึกษาผลของคะแนนความสนใจในอาชีพที่ได้จากการใช้แบบสำรวจความสนใจในอาชีพ พบว่าคะแนนความสนใจในอาชีพจะมีความคงที่มากขึ้นเมื่ออายุประมาณ 17 ปีขึ้นไป

✓โรเบอร์ และการฟิลด์ (Roerber and Garfield, cited by Horrocks 1951 : 481-482) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนมัธยมเกรด 9 ถึง 12 จำนวน 1,995 คน พบว่า อาชีพที่นักเรียนเลือกจะสัมพันธ์กับงานในโรงงาน เซลแมน และนักออกแบบได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นตามระดับชั้นเรียน ในขณะที่อาชีพ เกษตรกร นักบิน งานเกี่ยวกับเครื่องจักรกล นักดนตรี และงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้รับความสนใจลดลงเมื่อระดับชั้นเรียนสูงขึ้น

✓เบรดลีย์ (Bredley, cited by Horrocks 1951 : 482-484) ได้ศึกษาการกระจายการเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมเกรด 7 ถึง 12 พบว่า ในแต่ละระดับชั้นเรียนนักเรียนให้ความสนใจอาชีพเกี่ยวกับงานวิชาชีพในจำนวนที่ใกล้เคียงกันและให้ความสนใจอาชีพที่กึ่งทักษะ และอาชีพที่ใช้แรงงานน้อยมาก

วากเนอร์ (Wagner 1979 : 1353 A) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนในรัฐ Minnesota โดยทำการศึกษาระหว่างปี ค.ศ. 1960 ถึง 1975 โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 4 ปี เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามความสนใจในอาชีพสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาเกรด 10, Strong Vocational Interest Blank; Grade 12 และแบบสอบถามภายหลังสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว 1 ปี พบว่าแบบแผนของความสนใจในอาชีพจะมีความคงที่ตลอดระยะเวลาจากการเรียน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาเกรด 10 จนกระทั่งภายหลังสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายไปแล้วเป็นเวลา 1 ปี ทั้งในเพศชายและเพศหญิง การศึกษานี้ได้ผลเช่นเดียวกันทั้ง 4 กลุ่ม ซึ่ง พอร์ตเตอร์ (Porter 1954) ได้ พบว่า ความสนใจในอาชีพของนักเรียนมัธยมจะมีความสอดคล้องกับอาชีพที่เขาได้เลือกทำจริงอีกด้วย (Porter, cited by Powell 1963 : 364-365)

✓ เวียนรอต (Weinroth 1974 : 1453 A) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพของเด็กนักเรียนหญิงเกรด 8 ถึง 12 อายุระหว่าง 13 ถึง 18 ปี ในเขตเมือง Tioga และ Potter รัฐเพนซิลวาเนีย โดยใช้แบบสำรวจ Hachman-Gaither Interest Inventory ผลการศึกษาแสดงว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากกว่า 16 ปี จะมีความสนใจในอาชีพแคบลงและเฉพาะเจาะจงมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อายุต่ำกว่า 16 ปี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ ได้แก่

✓ อัญชลี บุพผาพิบูลย์ (2522) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนรัฐบาล เขตกรุงเทพมหานคร 5 โรงเรียน จำนวน 266 คน โดยใช้แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของคูเคอร์ พบว่านักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สนใจงานด้านวิทยาศาสตร์ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานศิลปะ งานนอกสำนักงาน งานดนตรี งานทางจักรกล งานคำนวณ งานบริการสังคม และงานวรรณกรรมตามลำดับ อาชีพที่นักเรียนชายสนใจน้อยที่สุด ได้แก่ งานเสมียนและงานโฆษณา ส่วนนักเรียนหญิงสนใจในอาชีพงานนอกสำนักงานมากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานบริการสังคม งานวิทยาศาสตร์ งานศิลปะ งานดนตรี งานเสมียน งานคำนวณ งานวรรณกรรม งานชักชวนโฆษณา และไม่มีนักเรียนหญิงสนใจในอาชีพงานด้านจักรกลเลย

✓ สุมรินทร์ ก้นหลง (2523) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2522 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 290 คน เป็นนักเรียนชาย 139 คน และเป็นนักเรียนหญิง 151 คน พบว่า นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สนใจในอาชีพงานกลางแจ้งมากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานวรรณกรรม งานวิทยาศาสตร์ งานดนตรี งานศิลปะ งานชักชวนโฆษณา งานจักรกล งานคำนวณ งานเสมียน และงานบริการสังคมตามลำดับ ส่วนนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สนใจในอาชีพงานวิทยาศาสตร์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานชักชวนใจ โฆษณา งานดนตรี งานวรรณกรรม งานบริการสังคม งานกลางแจ้ง งานจักรกล งานคำนวณ งานเสมียน และงานศิลปะ ตามลำดับ

การเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะเป็นระยะที่นักเรียนเริ่มสำรวจตนเองและอาชีพเพิ่มขึ้น เริ่มมีความรับผิดชอบในการวางแผนโครงการสำหรับอนาคตของตน และการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะเป็นระยะสำคัญของการพัฒนาทักษะในการทำงาน และพัฒนาความสนใจในอาชีพที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้นอันจะเป็นการนำไปสู่การเลือกศึกษาต่อหรือเลือกประกอบ

อาชีพต่อไป (วัชร ทรัพย์มี 2523 : 127-129)

3. สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนกับความสนใจในอาชีพ

สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน เป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงถึงความสามารถทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความสนใจในอาชีพ การเลือกศึกษาต่อและการประกอบอาชีพในอนาคต ชูเปอร์ โควอลสกี และกอทกิน (Super, Kowalski and Gotkin 1967, cited by Osipow 1973 : 146-147) ได้ศึกษาติดต่อกันเป็นระยะเวลา 10 ปี พบว่า สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมทางอาชีพของนักเรียนได้

อูซาล (Abusal 1983 : 2124 A) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความชอบในอาชีพกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายใน Vocational Technical Schools รัฐ Oklahoma จำนวน 537 คน พบว่าคะแนนเฉลี่ยสะสม ประสิทธิภาพในการทำงานของนักเรียนเพศ เชื้อชาติ ระดับการศึกษาของมารดา และระดับอาชีพของบิดา มีความสัมพันธ์กับการเลือกแผนการฝึกอาชีพของนักเรียน

เปอร์โรน (Perrone 1965 : 253-257) ได้ศึกษาเรื่องค่านิยมและความชอบในอาชีพของนักเรียนหญิงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เกรด 7 ถึง 8 จำนวน 196 คน โดยใช้ Mooney Problem Checklist และ Value-Orientation (VO) Instrument พบว่านักเรียนที่มีระดับสติปัญญาสูงและมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี จะสนใจอาชีพที่มีโอกาสแสดงออกและสามารถให้ความพอใจส่วนตัวได้ ทั้งยังต้องการศึกษาต่อในระดับสูงอีกด้วย ในขณะที่นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาต่ำ และมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำจะมีความสนใจในการแสดงออกของตนเองน้อย และวางเป้าหมายการศึกษาของตนเองได้ไม่เหมาะสมกับความสามารถทางการศึกษา

แบลคเบอร์น (Blackburn 1975 : 4152 A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความชอบ และความต่องานในการศึกษาและอาชีพของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีสุดท้ายจำนวน 428 คน โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับแผนการเรียน คะแนนเฉลี่ยสะสม ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพของบิดามารดา รายได้ของครอบครัว ความชอบและความต่องานในการศึกษาและอาชีพของนักเรียน พบว่า นักเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง จะมีความชอบและความต่องานในการศึกษาและอาชีพในระดับสูงด้วย

อย่างไรก็ตามการศึกษาของ ฟิลิบิน (Philibin 1980 : 4415 A) เกี่ยวกับ ความสนใจ ความสามารถ สมรรถผลทางการเรียน และลักษณะบางประการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแผนการเรียนต่างกัน โดยใช้ Ohio Survey Test และ Ohio Vocational Interest Survey (OVIS) พบว่า ไม่มีสหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างระดับคะแนนของ OVIS และตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา

อรอนงค์ แจมผล (2525) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกันของวุฒิภาวะทางอาชีพ ความสนใจในอาชีพ สมรรถผลทางการเรียน กับการตัดสินใจเลือกอาชีพของนิสิต นักศึกษา ชั้นปีที่ 2 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 453 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสำรวจวุฒิภาวะทางอาชีพ-มาตราวัดทัศนคติของไครท์ (John O Crites) แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของ Andrew Kobal, J. Wayne Wrightstone and Karl R. Kunze และแบบสำรวจการตัดสินใจเลือกอาชีพซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น พบว่า สมรรถผลทางการเรียนไม่มีสหสัมพันธ์กับความสนใจในอาชีพและการตัดสินใจเลือกอาชีพอย่างมีนัยสำคัญ

4. อาชีพของบิดามารดากับความสนใจในอาชีพ

ครอบครัวนับเป็นหน่วยแรกของสังคมที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด เป็นสถาบันที่จะถ่ายทอดความรู้สึนึกคิด ประสบการณ์ในการทำงานให้แก่เด็กโดยผ่านทางกระบวนการสังคมประภิต ดังนั้นสิ่งแวดล้อมในครอบครัว สถานภาพของบิดามารดา ตัวอย่างจากบิดามารดา และการอบรมเลี้ยงดูจะมีอิทธิพลต่อความสนใจในอาชีพและการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนต่อไป (Powell 1963 : 375)

อูซาล (Abusal 1983 : 2124 A) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความชอบในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 537 คน ใน Vocational Technical Schools รัฐ Oklahoma พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างอาชีพของบิดากับการเลือกแผนการฝึกอาชีพของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ แทนเซอร์ (Tanzer 1957 : 890) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ ความสนใจในอาชีพและการเลือกอาชีพ กับกลุ่มตัวอย่างเพศชายจำนวน 183 คน โดยใช้แบบสำรวจหลายชนิด รวมทั้ง Lee-Thrope Interest Inventory พบว่า ระดับความสนใจและอาชีพของบิดามีความสัมพันธ์

กับระดับการเลือกอาชีพอย่างมีนัยสำคัญ

โครเกอร์และลุตตี (Kroger and Louttit, 1953 : 203-212) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของบิดา และความสนใจในอาชีพของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของบิดาและความสนใจในอาชีพของนักเรียน โดยที่นักเรียนส่วนใหญ่จะสนใจในอาชีพที่มีรายได้ และสถานภาพทางสังคมสูงกว่าระดับอาชีพของบิดา และแบลคเบอร์น (Blackburn 1975:4152 A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังและความปรารถนาในการศึกษาและอาชีพ ของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีสุดท้าย จำนวน 428 คน พบว่า นักเรียนที่บิดามารคามีอาชีพอยู่ในระดับสูงจะมีความคาดหวังและความปรารถนาในอาชีพสูงกว่านักเรียนที่บิดามารคามีอาชีพอยู่ในระดับต่ำ

คอลลาโซ (Collazo 1967 : 1534 A) ได้ศึกษาโครงการด้านอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายชาวเปอร์โตริกัน จำนวน 515 คน พบว่า นักเรียนที่อยู่ในเขตเมืองที่บิดามารคามีอาชีพระดับวิชาชีพหรือรับราชการจะสนใจอาชีพที่ต้องใช้วิชาการชั้นสูง และนักเรียนในชนบทหรือบิดามารคามีอาชีพเกษตรกรรมจะสนใจอาชีพที่ต้องใช้ทักษะมากกว่า

ชอทิพย์ ราศรีเกรียงไกร (2523) ได้ศึกษาความมุ่งหวังของบิดาที่มีต่อการศึกษาและอาชีพของบุตร พบว่า อาชีพของบิดามีความสัมพันธ์กับความมุ่งหวังของบิดาที่มีต่อการศึกษาและอาชีพของบุตร กล่าวคือ บิดาที่มีอาชีพวิชาชีพและอาชีพที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่มีแนวโน้มของความมุ่งหวังให้บุตรชายและบุตรหญิงจบการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าขึ้นไป และมุ่งหวังให้บุตรมีอาชีพวิชาชีพและอาชีพที่เกี่ยวข้องด้วย ในขณะที่บิดาที่มีอาชีพค้าขาย ให้บริการ กรรมกร รับจ้าง ส่วนใหญ่มีแนวโน้มของความมุ่งหวังให้บุตรจบการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และมุ่งหวังให้บุตรมีอาชีพรับราชการ และทำงานในสำนักงาน

มารศรี กองเกตุ (2524) ได้ศึกษาผลของอาชีพของบิดามารดา ที่มีต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อายุระหว่าง 14 ถึง 18 ปี จำนวน 314 คน เป็นเพศชาย 136 คน เพศหญิง 205 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความพอใจในอาชีพของ จอห์น แอล ซอลแลนด์ พบว่า อาชีพของบิดามารดาไม่มีผลกระทบต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียน ไม่ว่าบิดามารดาของนักเรียนจะมีอาชีพประเภทใดก็ตาม นักเรียนจะให้ความสนใจงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาก

ที่สุด ส่วนอาชีพประเภทงานจัดการและค้าขายซึ่งเป็นอาชีพที่บิดามารดาของนักเรียนประกอบอาชีพมากเป็นอันดับสองนั้น นักเรียนจะให้ความสนใจงานอาชีพประเภทงานจัดการ และค้าขาย น้อยที่สุด

5. ระดับการศึกษาของบิดามารดากับความสนใจในอาชีพ

บิดามารดานับเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือแก่บุตรของตน จากการศึกษาของ อบูซาล (Abusal 1983 : 2124 A) ซึ่งศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความชอบในอาชีพกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 537 คน ใน Vocational Technical Schools รัฐ Oklahoma พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างระดับการศึกษาของมารดาและการเลือกแผนการฝึกอาชีพของนักเรียน

ฮัทตัน (Hutton 1979 : 6051 A) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพและแรงจูงใจที่มีผลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักเรียนหญิงจำนวน 315 คน โดยใช้ World of Work Inventory และแบบสอบถามที่สร้างขึ้น พบว่า นักเรียนกลุ่มที่บิดาระดับการศึกษาใกล้เคียงกับมารดาจะมีความปรารถนาทางอาชีพสูง ในขณะที่นักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาของมารดาจะมีระดับความปรารถนาทางอาชีพต่ำ

แบลคเบอร์น (Blackburn 1975 : 4152 A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความชอบ และความต้องการในการศึกษาและอาชีพของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีสุดท้ายจำนวน 428 คน พบว่า คะแนนความชอบและความต้องการในการศึกษาและอาชีพจะสูงขึ้นในกลุ่มนักเรียนที่บิดาและมารดามีระดับการศึกษาสูง

ผลการวิจัยเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบิดามารดากับความสนใจในอาชีพของนักเรียนในประเทศไทย มีดังนี้ คือ

พิมพ์ พร้อมถกล (2522) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพโดยใช้แบบสำรวจความพอใจในอาชีพของฮอลแลนด์ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 565 คน จากโรงเรียนรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีความสนใจในอาชีพแตกต่างกันตามระดับการศึกษาของบิดามารดาโดยนักเรียนที่บิดามารดาไม่รู้หนังสือสนใจอาชีพประเภทงานจัดการและค้าขายมากที่สุด และนักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาขึ้นไปสนใจอาชีพ

ประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคนิคมากที่สุด

มาร์ตรี กองเกตุ (2524) ได้ศึกษาผลของระดับการศึกษาของบิดามารดาที่มีต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อายุระหว่าง 14 ถึง 18 ปี จำนวน 314 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสำรวจความพอใจในอาชีพของจอห์น แอล ฮอลแลนด์ และแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ผลปรากฏว่าระดับการศึกษาของบิดามีผลกระทบต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียน โดยมีค่าระดับความสัมพันธ์เท่ากับ 0.721 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระดับปานกลางค่อนข้างสูง ส่วนระดับการศึกษาของมารดาไม่มีผลกระทบต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียน

6. ระดับรายได้ของบิดามารดากับความสนใจในอาชีพของนักเรียน

รายได้ของบิดามารดาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการที่จะส่งเสริมหรือสนับสนุนบุตรของตนให้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงและเป็นโอกาสให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางขึ้นด้วย จากการศึกษาของ เอ็มปีและซีเวลล์ (Empey 1956 : 703-709; Sewell 1957 : 66-73) ได้ผลสอดคล้องกันว่า นักเรียนที่ครอบครัวมีสถานะทางเศรษฐกิจระดับสูงจะมีความต้องการในเรื่องการศึกษาและอาชีพสูงกว่านักเรียนที่ครอบครัวมีสถานะทางเศรษฐกิจระดับต่ำ และนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจระดับต่ำจะสนใจในอาชีพระดับสูงกว่าบิดาของตนอีกด้วย

คุก (Cook 1967 : 799 A) ได้ศึกษาตัวประกอบที่เชื่อมโยงกับการเลือกอาชีพของวัยรุ่นชายจำนวน 384 คน จากโรงเรียน Jefferson County รัฐ Wisconsin พบว่าความสนใจในอาชีพ สถานะทางเศรษฐกิจและระดับความปรารถนาในอาชีพมีความสัมพันธ์กันอย่างมีระบบกับการเลือกอาชีพของกลุ่ม ตัวอย่าง

เพียชและโจนส์ (Pierce and Jones, cited by Powell 1963 : 374-375) ได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 คน โดยใช้แบบสำรวจ Kuder Vocational Preference Record และแบบวัดสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงสนใจอาชีพที่มีกิจกรรมทางสังคมซับซ้อน งานสร้างสรรค์ศิลปกรรม งานวิทยาศาสตร์และการทดลอง วรรณกรรมและธุรกิจ ซึ่งเป็นอาชีพที่มีเกียรติและต้องการความสามารถสูง และไม่สนใจงานกลางแจ้ง งานเชิงกล และงานเสมียนด้วย ในขณะที่กลุ่มที่มีสถานะ

ทางเศรษฐกิจและสังคมระดับต่ำจะสนใจอาชีพเกษตรกรรม งานเชิงกล งานบริการและงาน
เสมียน และสำหรับงานขาย งานบริการสังคมและงานสำนักงาน กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะทาง
เศรษฐกิจและสังคมสูงและต่ำสนใจอาชีพเหล่านี้ไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ แบลคเบอร์น (Blackburn 1975 : 4152 A) ได้ศึกษากลุ่มตัว
อย่างที่เป็นนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีสุดท้าย ในรัฐ Texas จำนวน 428 คน พบว่า
นักเรียนที่บิดามารคามีรายได้สูงจะมีความปรารถนาทางอาชีพในระดับสูงอีกด้วย

ผลการวิจัยในประเทศไทย ในเรื่องระดับรายได้ของบิดามารคากับความสนใจใน
อาชีพของนักเรียนมีดังนี้

อัญชลี บุผาพิบูลย์ (2522) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ สถานะ
ทางเศรษฐกิจและสังคม สติปัญญาและความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน
266 คน จากโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 โรงเรียน โดยใช้แบบสำรวจ
ความสนใจในอาชีพของคูเคอร์ แบบสำรวจบุคลิกภาพแสดงตัวและเก็บตัว แบบทดสอบสติปัญญาชุด
Standard Progressive Matrices และแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม
พบว่า นักเรียนที่มีระดับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงสนใจในอาชีพงานบริการสังคมมากที่สุด
รองลงมาได้แก่ งานนอกสำนักงาน และงานวิทยาศาสตร์ตามลำดับ และนักเรียนที่มีระดับสถานะ
ทางเศรษฐกิจและสังคมปานกลางสนใจในอาชีพงานนอกสำนักงานมากที่สุด รองลงมาได้แก่ งาน
วิทยาศาสตร์ และงานศิลปะ ส่วนนักเรียนที่มีระดับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำสนใจในอาชีพ
งานด้านวิทยาศาสตร์มากที่สุด รองลงมาได้แก่งานนอกสำนักงานและงานดนตรี

พิมพ์ พร้อมถกุล (2522) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพโดยใช้แบบสำรวจ
ความพอใจในอาชีพของซอลแลนคกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 565 คน จากโรงเรียน
รัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 โรงเรียน ผลปรากฏว่า นักเรียนที่บิดามารคามี
มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันสนใจในอาชีพไม่แตกต่างกัน

มารศรี กองเกตุ (2524) ได้ศึกษาผลของรายได้ของบิดามารคามีต่อการเลือก
อาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 3 อายุระหว่าง 14 ถึง 18 ปี จำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
แบบสอบถามประวัติส่วนตัวของนักเรียนและแบบสำรวจความพอใจในอาชีพของจอห์น แอล ซอลแลนค

ผลปรากฏว่ารายได้ของบิดามารดามีผลกระทบต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียน โดยนักเรียนที่บิดามารดามีรายได้ระดับปานกลางและรายได้สูงจะสนใจงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากที่สุด ในขณะที่นักเรียนที่บิดามารดามีรายได้ระดับต่ำจะสนใจอาชีพเกี่ยวกับงานสำนักงานและงานเสมียน ค่าระดับความสัมพันธ์ของรายได้ของบิดามารดากับความสนใจในอาชีพของนักเรียนเท่ากับ 0.714

อนงค์ สกุลกู (2529) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจำแนกตามตัวแปรด้าน เพศ ระดับชั้นเรียน ระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และระดับรายได้ของบิดามารดา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 902 คน และเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 828 คน ผลการสำรวจแสดงว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพศชายและเพศหญิง สนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพวิชาการมากที่สุด และนักเรียนที่มีระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดา และระดับรายได้ของบิดามารดา ในระดับต่ำ ปานกลาง และสูง สนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพวิชาการ มากที่สุด นอกจากนี้ไม่ว่าบิดามารดาของนักเรียนจะประกอบอาชีพในหมวดอาชีพใดก็ตาม นักเรียนได้ให้ความสนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพ วิชาการ มากที่สุดเช่นกัน

นิภา วัฒนเวทิน (2529) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาคใต้ โดยจำแนกตามตัวแปรด้าน เพศ ระดับชั้นเรียน ระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และระดับรายได้ของบิดามารดา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1,195 คน และเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,040 คน ผลการสำรวจแสดงว่า ไม่ว่าจำแนกตามตัวแปรด้านใดก็ตาม นักเรียนชายและนักเรียนหญิงทั้งสองระดับชั้นเรียนสนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพ วิชาการ มากที่สุด

จากทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพ ทฤษฎีการเลือกอาชีพ และรายงานการวิจัยที่ได้นำเสนอมาแล้วนั้น สรุปได้ว่า องค์ประกอบทางด้านเพศ ระดับชั้นเรียน สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน รายได้ของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และอาชีพของบิดามารดา มีความเกี่ยวข้องกับความสนใจในอาชีพอันจะทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพนั้น ๆ ในภายหน้า

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสำรวจความสนใจในอาชีพพร้อมทั้งเหตุผลของความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางโครงการการศึกษาและการแนะแนวอาชีพแก่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย